

CEZA MAHKEMELERİNİN MADDE VE YER YÖNÜNDE YETKİSİZLİK KARARLARINA İTİRAZA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

EVALUATIONS REGARDING THE OBJECTION TO THE DECISIONS OF MATERIAL AND TERRITORIAL INCOMPETENCE OF CRIMINAL COURTS

Yaprak ÖNTAN*

Özet: Ceza mahkemelerinin madde ve yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilebilmesi, itiraz mercilerine ilişkin halihazırdaki düzenlemeler nedeniyle çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Yetkisizlik kararlarına itiraz edilmesinin, yetkisizlik uyumsuzluğunun ortaya çıkmasına engel olması ihtimali de bu kapsamda ele alınmalıdır. Makalede, asliye ve ağır ceza mahkemelerinin madde yönünden yetkisizlik kararları ile aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki farklı yer asliye ceza mahkemelerinin yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraza odaklanılacaktır. Ayrıca, konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu karar ile Yargıtay'ın içtihatları ışığında değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Madde Yönünden Yetkisizlik, Yer Yönünden Yetkisizlik, İtiraz, Yetkisizlik Uyuşmazlığı, Ortak Yüksek Yetkili Mahkeme

Abstract: Objection to the decisions of material and territorial incompetence of criminal courts rises various problems due to the current regulations regarding the review authorities. The possibility that the objection to the decisions of incompetence may prevent the emergence of a conflict of incompetence should also be evaluated within this scope. In this article, the focus will be on the objection to the decisions of material incompetence of the criminal court (of general jurisdiction) or the assize court, and the decisions of territorial incompetence of the criminal courts under the same jurisdiction of the assize court. In addition, evaluations will be made in the light of the decision of the Constitutional Court regarding the subject and the precedents of the Court of Cassation.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, yontan@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4665-6737, Makalenin Gönderim Tarihi: 08.12.2023, Kabul Tarihi: 15.04.2024

Keywords: Material Incompetence, Territorial Incompetence, Objection, Conflict of Incompetence, Common Court of Superior Jurisdiction

GİRİŞ

Ceza Muhakemesi Kanunu'na (CMK) göre, madde (Kanun'un deyimiyile görev) ve yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilebilmektedir. Mahkemelerin madde veya yer yönünden yetkili olmadıklarının ileri sürülmesine rağmen bunun kabul edilmemesi bir diğer ifadeyle yetkililik kararlarına itiraz ise Kanun'a göre mümkün değildir. CMK'nın 5/2 ve 18/3. maddelerinde yalnızca "yetkisizlik" (Kanun'da madde yönünden yetkisizlik bakımından görevsizlik ifadesi kullanılmıştır) kararlarına karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür.

Madde ve yer yönünden yetkiye ilişkin kararlar, yetkililik ve yetkisizlik kararları, birer mahkeme makamı kararıdır. CMK'nın 267. maddesine göre; "*Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir*". Buna göre, "yetkililik" kararlarına karşı, Kanun'da açık bir hüküm bulunmadığından ötürü itiraz edilemez. Ceza muhakemesinde istisnai hükümler bakımından kıyas yoluna başvurulması da mümkün olmadığından,¹ yalnızca "yetkisizlik" kararlarına itiraz edilebileceği açıktır. Mahkemenin kanuna aykırı olarak kendini yetkili görmesi ve davaya bakması halinde, bu husus ancak istinaf ve temyiz kanun yollarında ileri sürülebilir.

Yetkisizlik kararlarına itiraz edilebiliyor olması ise çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bunlar büyük ölçüde, itirazı inceleme yetkisine sahip mercilere ilişkin düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. CMK madde 268'de yer alan düzenleme, diğer hakimlik ve mümkün olduğu takdirde mahkeme kararlarına yapılan itirazlar bakımından herhangi bir sıkıntıya yol açmamaktaysa da madde ve yer yönünden yetkisizlik kararları bakımından, itiraz mercilerinin, verilen yetkisizlik kararı ile yetkili olduğu ileri sürülen merciin aynısı olması mümkün olabilmektedir. Yetkisizlik itirazının kabul edilmesi ise, yetkisizlik uyuşmazlığının çıkmasına ve bölge adliye mahkemelerinin ya da Yargıtay ceza dairesinin bu konuda bir karar vermesine engel olması anlamında problemin diğer bir yüzünü ortaya çıkarmaktadır.

¹ Nevzat Toroslu/Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 22. Baskı, Savaş Yayinevi, Ankara 2023, s. 16.

Bu noktada hem madde hem de yer yönünden yetkiye ilişkin ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar hakkında genel bir açıklama yapmak yerinde olacaktır. Madde veya yer yönünden olumlu yetki uyuşmazlığı (madde/yer yönünden yetkililik uyuşmazlığı), birden çok mahkemenin kendini davaya bakmakla madde yönünden yetkili görmesi; buna karşılık olumsuz yetki uyuşmazlığı (madde/yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığı), mahkemelerin kendilerini yetkisiz görerek ceza davasına bakmak istememeleridir.² Madde ya da yer yönünden yetkiye ilişkin bir uyuşmazlığın söz konusu olabilmesi için, öncelikle mahkemelerin yetkiye ilişkin kararları kesinleşmelidir.³ Madde ya da yer yönünden yetkililik uyuşmazlığı için ayrıca, iki ayrı mahkemeye bir şekilde aynı olaya ilişkin iddianamelerin gönderilmesi ve bunların kabul edilmesi gibi uç bir örneğin söz konusu olması gerekir.⁴ Ancak yetkililik kararlarına itiraz edilmesi mümkün olmadığından,⁵ madde veya yer yönünden yetkililik uyuşmazlığı çalışmanın kapsamına dâhil değildir. Çalışmanın konusunu ilgilendiren, madde ya da yer yönünden yetkisizlik uyuş-

² Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1989, s. 386, 402; Toroslu/Feyzioğlu, s. 71-72, 87; Cumhur Şahin/Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 232; Bahri Öztürk/Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Özge Sırma Gezer/Yasemin F. Saygılar/Esra Alan/Özdem Özaydın/Efser Erden Tütüncü/Derya Altınok Villemin/Mehmet Can Tok, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 525; Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 282; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 161, 179; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Baskı, Nisan Kitabevi, Ankara 2022, s. 476, 481; Nur Centel/Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 660-661; Yener Ünver/Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 177; Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 221; Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 168, 185; Süheyl Donay, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 58.

³ Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 386, 402.

⁴ Madde yönünden yetkiyle ilgili olarak olumlu yetki uyuşmazlığının nadiren ortaya çıkabileceği hakkında bkz. Şahin/Göktürk, s. 232. Olumlu yetki uyuşmazlığının ancak farklı yer mahkemelerinde davaların açılmasıyla ortaya çıkabileceği, aynı yargı çevresindeki iki farklı mahkemede dava açılacak olursa bunların birbirinden haberdar olacakları ve son açılan davanın iddianamesi önüne gelen mahkemenin o anda dava açılmış olduğu için davayı reddedeceği hakkında bkz. Centel/Zafer, s. 661; Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, s. 168, 914.

⁵ Öztürk/Tezcan/Erdem vd., s. 203; Centel/Zafer, s. 659.

mazlığı bakımındansa, bir mahkemenin yetkisizlik kararı verdikten sonra bu karara süresi içerisinde itiraz edilmemesi ya da itirazın reddedilmesi ve akabinde dosya tarafına ulaşan mahkemenin de yetkisizlik kararı vermesiyle bu karara süresi içinde itiraz edilmemesi ya da itirazın reddedilmesi gerekir.⁶ Ayrıca yetkisizlik kararı veren mahkemelerden biri aslen yetkili mahkeme olmalıdır.⁷ Yetkisizlik kararlarına itiraz edilebiliyor olması aşağıda detaylı olarak açıklanacağı üzere, bu noktada da; yani madde veya yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığıyla ilgili olarak da sorun yaratmaya elverişlidir.

Madde ya da yer yönünden yetkisizlik kararlarına karşı itiraz edilebilmesinin yarattığı sorunlar, özellikle bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle birlikte daha da belirgin hale gelmiştir. Yetki uyuşmazlıklarına ilişkin CMK'da yer alan düzenlemelerle, aynı gün yürürlüğe giren 5235 sayılı "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun"un hükümleri arasındaki çelişki de bu noktada göz önünde bulundurulmalıdır.⁸ Konu aşağıda yetkisizlik kararının madde ya da yer yönünden olmasına göre ayrı ayrı değerlendirilecektir.

I- MADDE YÖNÜNDEN YETKİSİZLİK KARARINA İTİRAZ AÇISINDAN

A. Genel Olarak Madde Yönünden Yetkisizlik Kararına İtiraz ve Madde Yönünden Yetki Uyuşmazlığı

CMK'da görevsizlik kararı olarak ifade edilen madde yönünden yetkisizlik kararına itiraza ilişkin düzenleme madde 5/2'de yer almaktadır. Buna göre; "Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilebilir".

⁶ "CMK'nın 4/2. maddesinde yazılı olan "görev konusunda mahkemeler arasında uyuşmazlık çıktığında görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler" hükmünün uygulanabilmesi için karşılıklı olarak verilmiş ve kesinleşmiş iki görevsizlik kararının bulunması gerektiği, kesinleşmenin de yasal sürede itiraz yoluna başvurulmaması veya bu talebin reddedilmiş olması durumunda sağlanabileceği," Y 5. CD, 22.05.2014, E. 2014/4288, K. 2014/5641 (Erişim Tarihi: 19.06.2023 www.lexpera.com).

⁷ Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 386, 402-403.

⁸ Toroslu/Feyzioğlu, s. 88.

Bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay ceza dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak görmeye yetkili olduğu uyuşmazlıklar kişi yönünden yetki kapsamındadır. Bölge adliye mahkemelerinin ve Yargıtay ceza dairelerinin kanun yolu incelemesi ise görev yönünden yetki paylaşımını ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda, madde yönünden yetki ve madde yönünden yetki uyuşmazlığı, asliye ceza mahkemeleri ile ağır ceza mahkemelerini ilgilendirir ve uyuşmazlık temel olarak bunlar arasında söz konusu olabilir.⁹

Yetkisizlik kararına itirazın usulü ve inceleme mercileri bakımından, CMK'nın 268. maddesinin (2) ve (3-c) fıkralarının dikkate alınması gerekmektedir. Madde 268/2'ye göre; *"Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir"*. Madde 268/3-c'ye göre ise; *"Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir"*.

Madde yönünden yetkililik veya yetkisizlik uyuşmazlıklarının nasıl çözümleneceğiyle ilgili olarak ise, CMK'nın 4/2. maddesi göz önünde bulundurulmalıdır. Hüküm, *"Görev konusunda mahkemeler arasında uyuşmazlık çıktığında, görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler"* şeklindedir. Madde yönünden yetkiye dair mahkemeler arasında uyuşmazlık söz konusu olduğunda, uyuşmazlığın nasıl çözümleneceğine ilişkin bir diğer hüküm, 5235 sayılı "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun"un 37/1(2) maddesinde yer almaktadır. Buna göre; *"Yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmek"* bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin görevleri arasında sayılmıştır. Her iki Kanun'un düzenlemeleri birbirinden farklı olsa da konu madde yönünden yetki olduğunda, sonuç de-

⁹ Bu çalışmada benimsenen söz konusu ayrımlar için bkz. Toroslu/Feyzioğlu, s. 65 vd.

ğişmemektedir. Madde yönünden yetki uyuşmazlığı asliye ceza mahkemesi ile bunun yargı çevresinde olduğu ağır ceza mahkemesi arasında çıktığında, bu iki mahkemenin ortak yüksek yetkili mahkemesi yargı çevresi içinde buldukları bölge adliye mahkemesidir. Özetle, asliye ve ağır ceza mahkemeleri arasında ortaya çıkan madde yönünden yetki uyuşmazlıklarını bölge adliye mahkemesi ceza dairesi çözümler.¹⁰

B. Asliye Ceza Mahkemelerinin Madde Yönünden Yetkisizlik Kararlarına İtirazın Yarattığı Sorunlar

Kanun'da madde yönünden yetkisizlik kararına karşı itiraz kanun yolunun öngörülmüş olması, özellikle asliye ceza mahkemelerinin verdiği yetkisizlik kararları bakımından problem yaratmaya elverişli olup bu anlamda itiraz mekanizmasının ne derece

¹⁰ Şahin/Göktürk, s. 232.

“İnceleme konusu olayda görev ihtilafı meydana getiren, İstanbul 24. Asliye Ceza Mahkemesi’nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttan göreve başlama tarihi olan 20/07/2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun’un 37/4. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında “Kanunlarla verilen diğer görevleri yapma” hususunun da bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan İstanbul 24. Asliye Ceza Mahkemesi’yle İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen olumsuz yetki uyuşmazlığının çözüm yeri CMK’nın 17. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine,” Y 5. CD, 19.11.2019, E. 2019/8234, K. 2019/10829 (Erişim Tarihi: 20.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr); “İnceleme konusu olayda görev ihtilafı meydana getiren Aladağ Asliye Ceza Mahkemesi’nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttan göreve başlama tarihi olan 20.07.2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun’un 37/2. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmenin de bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan Aladağ Asliye Ceza Mahkemesi’yle Kozan Ağır Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen görev uyuşmazlığının çözüm yeri CMK’nın 4/2. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli Adana Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine,” Y 5. CD, 19.11.2019, E. 2019/8225, K. 2019/10838 (Erişim Tarihi: 20.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

anlamalı olduğu tartışmaya değer bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.¹¹

Şöyle ki, yer yönünden yetkisizlik kararı verilmesini gerektiren bir durum olmadıkça, asliye ceza mahkemesince madde yönünden yetkisizlik kararı verildiğinde, bu karara itirazı CMK madde 268/3 uyarınca asliye ceza mahkemesinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi inceleyecektir. Bu halde itirazı inceleyecek olan ağır ceza mahkemesi, esasında, asliye ceza mahkemesinin madde yönünden yetkisizlik kararı vererek, yetkili olduğunu düşündüğü mahkeme olmaktadır. Bir diğer ifadeyle yetkisizlik kararına yapılan itirazı bu konudaki uyuşmazlığın muhtemelen tarafı olacak olan mahkeme incelemektedir.

Hal böyle olunca, ağır ceza mahkemesi, somut ceza davasını görmeye yetkili olmadığı kanaatindeyse, itirazı kabul edecektir. CMK madde 271/4 uyarınca merciin kararı kesin olduğundan, itirazın kabulüyle beraber, madde yönünden yetkili olmadığını düşünen asliye ceza mahkemesi tekrar yetkisizlik kararı veremeyecek,¹² madde yönünden yetkisizlik uyuşmazlığının çıkması mümkün olmayacak ve asliye ceza mahkemesi davaya bakmak zorunda olacaktır.¹³ Çeşitli Yargıtay kararlarında söz konusu durumun, “zımni görev uyuşmazlığı” olarak adlandırıldığı ve merci tayinine gidildiği de görülmektedir.¹⁴

¹¹ İtiraz mekanizmasının mahkemeler arasında karşılıklı görevsizlik kararı verilmesinin doğuracağı sorunu çözmek adına taraflara tanınmış bir hak olduğu yönündeki görüş için bkz. Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 152*. Yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlıkları bakımından da aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Özen, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, s. 154*.

¹² Şahin/Göktürk, s. 233-234; Centel/Zafer, s. 658-659; Ünver/Hakeri, s. 178. CMUK dönemi bakımından da itiraz merciinin kararının kesin olması nedeniyle, itiraz yolunun kabul edilmemesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 387*.

¹³ Sulh ceza mahkemeleri kaldırılmadan önce, konunun sulh ceza mahkemeleri ve asliye ceza mahkemeleri yönünden ele alınışı ve benzer değerlendirmeler için bkz. Murat Aydın, “Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C. 3, S. 1, s. 39-40*.

¹⁴ “Kaş Asliye Ceza Mahkemesi’nin 01.05.2008 tarihli 2006/181 E. 2008/191 K. sayılı kararı ile verilen görevsizlik kararına yapılan itiraz üzerine ... Ağır Ceza Mahkemesinin 17.10.2008 tarihli 2008/434 D. İş sayılı kararı ile görevsizlik kararının

“Zımnî görev uyuşmazlığı”nın, çoğunlukla, o yerde mahkemelerin birden çok dairesinin olmadığı durumlarda kabul edildiği anlaşılmaktadır.¹⁵ Buna göre, ağır ceza mahkemesinin asliye ceza mahkemesinin

kaldırılmasına karar verilerek dosyanın mahalline tevdi edildiği, bu karar üzerine zımnî görev uyuşmazlığı çıktığı ve dosyanın Yargıtaya gönderilmesi gerekirken Kaş Asliye Ceza Mahkemesi’nce yargılamaya devam edilerek aynı konuda ikinci kez karar verildiği, 10.05.2011 tarih 2008/346 E. 2011/413 K. sayılı bu görevsizlik kararının bu nedenle yok hükmünde olduğu gözetilip; İncelenen dosya içeriğine, sanıkların üzerine atılan suçun niteliğine, iddianamede olayın anlatılış biçimine ve ... Ağır Ceza Mahkemesi kararındaki gerekçeye göre, yerinde görülmeyen Kaş Asliye Ceza Mahkemesinin 01.05.2008 gün ve 2006/181 E. 2008/191 K. sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına,” Y 5. CD, 17.05.2017, E. 2017/623, K. 2017/2221; “Kasten öldürmeye teşebbüs, kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve 6136 sayılı Kanun’a aykırılık suçlarından sanık ...’ın yapılan yargılanması sırasında; ... Asliye Ceza Mahkemesi’yle ... 1. Ağır Ceza Mahkemesi arasında oluşan olumsuz görev uyuşmazlığının giderilmesi ve yargı yerinin belirlenmesi istemiyle gönderilen dosya Yargıtay C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye verilmekle incelenerek gereği düşünüldü: ... Asliye Ceza Mahkemesi’nin karşı görevsizlik kararına sanık vekili tarafından itiraz edildiği, bu itirazı değerlendirmekle görevli ... 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nin daha önce görevsizlik kararı vermesi ve ... ilinde 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nin henüz faaliyete geçmemesi nedeniyle zımnî görev uyuşmazlığı oluştuğu gözetilerek yapılan incelemede; İncelenen dosya içeriğine, sanığın üzerine atılan suçların niteliğine, iddianamede olayın anlatılış biçimine ve ... Asliye Ceza Mahkemesi kararındaki gerekçeye göre, yerinde görülmeyen ... 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/05/2013 gün ve 2013/133 E. 2013/100 K. sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına,” Y 5. CD, 17.02.2014, E. 2014/1788, K. 2014/1482; “Şırnak Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararına yapılan itirazın Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesi nedeniyle her iki mahkeme arasında zımnî görev uyuşmazlığı çıktığı kabul edilmekle;” Y 5. CD, 28.02.2012, E. 2012/915, K. 2012/1131 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

¹⁵ “Çocuğun cinsel istismarı, kasten yaralama ve kötü muamele suçlarından sanık ... ve diğer sanıklar hakkında yapılan yargılama sırasında; Feke Asliye Ceza Mahkemesi’yle Kozan Ağır Ceza Mahkemesi arasında oluşan olumsuz görev uyuşmazlığının giderilmesi ve yargı yerinin belirlenmesi istemiyle gönderilen dosya Yargıtay C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye verilmekle incelenerek gereği düşünüldü: Sanıkların 15/01/2016 tarihli dilekçesinin Feke Asliye Ceza Mahkemesi’nin görevsizlik kararına itiraz mahiyetinde olduğu, Kozan Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2015/29 sayılı görevsizlik kararı üzerine Feke Asliye Ceza Mahkemesi’nce karşı görevsizlik kararı verilmesi karşısında, Kozan ilçesinde tek Ağır Ceza Mahkemesi bulunması, itiraz dilekçesi ile ilgili olarak anılan mahkemeye itirazın reddedilmesi halinde görev uyuşmazlığı, kabul edilmesi durumunda ise zımnî görev uyuşmazlığının doğacak olması nedeniyle, anılan dilekçe hakkında karar verilmemiş olmasının sonuca etkili olmadığı kabul edilerek yapılan incelemede; Sanıkların üzerine atılı suçların niteliğine, iddianamede olayın anla-

verdiği görevsizlik kararına yapılan itirazı kabul etmesiyle, esasında ağır ceza mahkemesinin görevsiz olduğu da belirtilmiş olduğundan, çeşitli kararlarda bu durum “zımnî görev uyuşmazlığı” olarak nitelenmektedir. Ne var ki, bu durumda itirazı kabul eden karar kesin olduğundan esasında bir uyuşmazlık söz konusu olmamaktadır. Bu durumda asliye ceza mahkemesinin görevsizliği ya istinaf ve temyiz kanun yollarında öne sürülebilir ya da kanun yararına bozma yoluyla Yargıtay ceza dairesince incelenebilir. İtiraz mekanizmasının yarattığı sıkıntı, bir şekilde içtihatla çözülmeye çalışılmaktadır.¹⁶

tiliş biçimine lehe Yasa değerlendirmesinin üst dereceli mahkemeye ait olmasına ve Feke Asliye Ceza Mahkemesi'nin kararındaki gerekçeye göre, yerinde görülmemeyen Kozan Ağır Ceza Mahkemesi'nin 13/02/2015 gün ve 2015/47 E. 2015/29 K. sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına,” Y 5. CD, 09.03.2020, E. 2020/1547, K. 2020/9948; “Mersin 6. Sulh Ceza Mahkemesi'nce verilen görevsizlik kararına sanık tarafından yapılan itiraz üzerine incelemenin Mersin 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nce yapılması ve Mersin'de birden çok asliye ceza mahkemesinin olduğunun anlaşılması karşısında, mahkemeler arasında zımnî görev uyuşmazlığı bulunmadığı kabul edilerek tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir”. Y 5. CD, 26.05.2014, E. 2012/16935, K. 2014/10401 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

¹⁶ Uygulamada ağır ceza mahkemelerinin verdiği görevsizlik kararlarına karşı itiraz mekanizmasının işletilmeyebildiği, mahkemelerin bir kısmının itiraz sürecini beklemeden dosyayı Yargıtay'a gönderdikleri hakkında bkz. Mustafa Taşkın, “Ceza Yargılamasında Görevsizlik Kararları ve Bunun Yargılama Sürelerine Etkisi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, S. 7, s. 1036.

Ne var ki, halihazırdaki düzenlemeler bakımından olması gereken itiraz mekanizmasının işletilmesi ve madde yönünden yetki uyuşmazlığı doğması halinde bölge adliye mahkemesi ceza dairesince uyuşmazlığın çözülmesidir.

“5235 sayılı Kanun'un 37/2. maddesi uyarınca, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevlerinin, yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri ile hakimlikler arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmekle sınırlı olduğu, görev veya yetki uyuşmazlığından söz edilebilmesi için biri diğerini yetkili veya görevli kılan kesinleşmiş veya kesin nitelikte iki kararın olması gerektiği, CMK'nın 5/2. maddesindeki, “Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı” ve aynı Kanunun 18/3. maddesindeki “Yetkisizlik kararlarına karşı” itiraz yoluna gidilebilir şeklindeki hükmün yalnızca ilk verilen görevsizlik veya yetkisizlik kararı açısından değil, mukabil kararlar açısından da geçerli olduğu, kanun yoluna başvuru imkanı bulunan bir karara karşı, bu imkanın tanınmaması halinde, ilgili kararın kesinleşmesi söz konusu olmayacağı gibi henüz başvurulacak olağan bir yasa yolu bulunan bir kararla ilgili olarak, görev ve yetki uyuşmazlığının doğduğundan da söz edilemeyeceği, İncelenen dosyada, Yozgat 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin görevsizlik kararı kesinleşmiş ise de, Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nce verilen karşı görevsizlik kararının taraflara usulüne uygun şekilde tebliğ edildiğine ve anılan kararın usu-

Ağır ceza mahkemesinin, asliye ceza mahkemesinin verdiği yetkisizlik kararına yapılan itirazı reddetmesi halinde, kesinleşen yetkisizlik kararı ile birlikte dosya önüne gelecektir. Bu halde ağır ceza mahkemesinin madde yönünden yetkisizlik kararı verebilmesi mümkünse de böyle bir karar verilmesi, daha önce yapılan itirazın reddedildiği göz önünde bulundurulduğunda son derece istisnai olacaktır.¹⁷

Tersine, iddianamenin öncelikle ağır ceza mahkemesine sunulması ve mahkemece madde yönünden yetkisizlik kararı verilmesi durumunda ise, bu karara yapılan itirazı inceleme yetkisi “o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye, o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir”. Ağır ceza mahkemesinin yetkisizlik kararına yapılan itirazın reddedilmesi durumunda dosya asliye ceza mahkemesine gönderilecek, asliye ceza mahkemesi de madde yönünden yetkisizlik kararı verecek olursa, buna yapılacak olası bir itirazı yine ağır ceza mahkemesi inceleyecektir. Bu noktada, daha önce yetkisizlik kararı veren ağır ceza mahkemesinin bu sefer ilk kararının aksine yetkili olduğunu düşünerek, asliye ceza mahkemesinin yetkisizlik kararına yapılan itirazı reddetmesi ihtimali son derece zayıftır. Sonuç olarak yine adeta kapalı bir devre içerisinde ağır ceza mahkemesinin kararı belirleyici olacaktır.

lünce kesinleştiğine dair belgelere dosya içerisinde rastlanmadığı gözetilerek; Var ise, Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesince verilen karşı görevsizlik kararının taraflara usulüne uygun şekilde tebliğ edildiğine ve anılan kararın usulünce kesinleştiğine dair belgeler eklendikten, Bu belgeler yok ise, CMK'nın 35. maddesi de gözetilerek, karşı görevsizlik kararının, yine anılan Kanununun 260 vd. maddeleri uyarınca, karara karşı kanun yollarına başvurma hakkı bulunanlara 7201 sayılı Kanun hükümleri gereğince usulüne uygun şekilde tebliği sağlanıp, CMK'nın 5/2. maddesi gereğince bu tür kararlara karşı itiraz kanun yolu açık olduğundan, başvurulması halinde itiraz kanun yolunun da tüketilmesinin ardından, ortaya çıkacak duruma göre, gerektiğinde kararın usulünce kesinleşmesi sağlandıktan sonra görev uyuşmazlığının giderilmesi ve yargı yerinin belirlenmesi için Dairemize gönderilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine tevdiine,” Kayseri BAM, 5. CD, 29.01.2020, E. 2020/217, K. 2020/120 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.lexpera.com). Aynı yönde bkz. Ankara BAM, 5. CD, 23.02.2018, 577/408 (Akt. Osman Yaşar/Cengiz Otacı, Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, C. I, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 124.)

¹⁷ Madde yönünden yetki bakımından olumsuz yetki uyuşmazlığının çıkması ihtimalinin düşük olduğu hakkında bkz. Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, s. 170.

Bu noktada, ilk etapta o yerde ağır ceza mahkemenin birden çok dairesinin bulunması halinde sorun olmayacağı düşünülebilir. Daire sayısı arttıkça madde yönünden yetkisizlik kararına yapılan itirazı inceleyen ağır ceza mahkemesi ile itirazın reddi halinde davayı görecektir. Bu nedenle itiraz mercii olan ağır ceza mahkemelerinin pratikte itirazı kabul etme oranları da yükselebilir. Ne var ki, tevzi sisteminde ilgili dosyada verilen yetkisizlik kararına yapılan itirazı inceleyecek dairenin de itirazın kabul edilmesi halinde dosyanın gönderileceği dairenin de hangisi olacağı belli değildir ve bunların örtüşmesi de mümkündür. Kaldı ki ağır ceza mahkemesinin daire sayısının az olduğu yerlerle özellikle tek bir dairenin bulunduğu yerlerde problem varlığını sürdürmektedir.

Asliye ceza mahkemesinin madde yönünden yetkisizlik kararına itiraz edilmesi, itirazın kabulü halinde yetkisizlik uyuşmazlığının ortaya çıkmasına engel olacağından,¹⁸ bu aşamada yargı çevresi içerisinde bulunan bölge adliye mahkemesince de konuya ilişkin bir karar verilmeyecektir. Pratikte, madde yönünden yetkisizlik kararıyla birlikte, adeta sorunun bir parçası, yetki meselesinin tarafı haline gelen ağır ceza mahkemelerinin, iş yükü, davayı görmek istememe gibi sebeplerle, yetkisizlik kararına yapılan itirazı kabul etme olasılıkları yüksek olabilir. Bu da, yetkisizlik uyuşmazlığı çıksaydı bu uyuşmazlığı inceleyecek olan ve uyuşmazlığın tarafı olmayan bölge adliye mahkemesinin vereceği karardan farklı bir şekilde karar verilmesi ihtimalini içinde barındırmaktadır.

Nitekim çok benzer gerekçelerle, Anayasa Mahkemesi'nden CMK'nın 268/3. maddesinin (c) bendinin "görevsizlik kararları" yönünden iptaline karar verilmesi istenmiştir.¹⁹ Başvuruyla, CMK'nın

¹⁸ Şahin/Göktürk, s. 234.

¹⁹ Hatay 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nin somut norm denetimi başvurusunun gerekçesi; "(...) ceza yargılaması içinde görevsizlik kararlarının asliye ceza mahkemesi ile ağır ceza mahkemesi arasında ortaya çıktığı, itiraz konusu kural gereğince asliye ceza mahkemeleri tarafından verilen görevsizlik kararlarının yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemelerince incelendiği, asliye ceza mahkemesinin görevsizlik kararlarına karşı yapılan itiraz kanun yolu incelemesinin aynı zamanda bu mahkemenin görevli olduğunu değerlendirdiği ağır ceza mahkemesinde yapıldığı, itirazı inceleyen ağır ceza mahkemesinin itirazı reddetmesi hâlinde yargılamanın ağır ceza mahkemesinde devam edeceği, bu durumun ise ağır ceza mahkemesinin iş yükünün artmasına neden olacağı için tarafsızlığını olumsuz şekilde etkileyebileceği, görevsiz mahkemece yapılan yargılamaların üst dereceli

görevsizlik kararlarına itiraz edilebileceğini düzenleyen hükmü değil; görevsizlik kararıyla ilgili olarak itiraza ilişkin 268/3-c bendinin, Anayasa'nın 9. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek, iptali talep edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, hükmü Anayasa'nın 138. maddesi yönünden de incelemiştir.

Hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilen kararda, Anayasa'nın 138. maddesi bakımından;

“13. Bu bağlamda mahkemelerin önündeki uyuşmazlıklarda, iş yükünü artırma ihtimali bulunan kararları vermektan imtina edeceği ve bu nedenle tarafsız kalamayacağı yönündeki iddiaların nesnel bir temeli bulunmamaktadır. Nitekim Kanun'da mahkeme ya da hâkimin somut olayı değerlendirirken iş yükü baskısının kararları etkilemesini önlemeye yönelik hukuki kurum ve imkânların öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bu kapsamda asliye ceza mahkemesi ile ağır ceza mahkemesi arasında çıkan olumsuz görev uyuşmazlıklarında yargı çevresinde ağır ceza mahkemesinin tek olması hâli Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında çözüme kavuşturulmuştur. Anılan maddede görev uyuşmazlıklarının ortak yüksek görevli mahkemece çözüleceği düzenlenmiştir.

14. Öte yandan ağır ceza mahkemesinin birden fazla olması durumunda dosyanın kararı veren mahkemeye tevzi edilip edilmeyeceğinin mahkemece bilinir olmaması nedeniyle verilen kararda iş yükü baskısının artacak olması yönündeki ihtimalin mahkemenin tarafsızlığını etkileyeceği söylenemez. Bununla birlikte yargılamada mahkemelerin görevine ilişkin iddia ve değerlendirmelerin hükmün tabi olduğu kanun yolu incelemesi sırasında da göz önünde bulundurulanan hukuki sorunlardan biri olması, yargılamanın görevli ve yetkili mahkemelerce yapılmasını güvenceye alan denetimlerden biridir.”²⁰ değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi kararında, hükmün Anayasa'nın 141. maddesine aykırılığı iddiasıyla ilgili olarak ise;

mahkemelerce verilen bozma kararları sonrasında yenilenmek zorunda olduğu, bu işlemlerin ise yargılamaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasına engel oluşturduğu” şeklindedir. Bkz. AYM, 11.11.2021, E. 2021/4, K. 2021/86, § 3 (Erişim Tarihi: 12.06.2023 <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>).

²⁰ AYM, 11.11.2021, E. 2021/4, K. 2021/86, § 13, 14 (Erişim Tarihi: 12.06.2023 <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>).

“18. Anayasallık denetiminde kanun koyucunun kanun yolu yöntemi ve merciinin belirlenmesi hususundaki takdir yetkisi, ancak kamu yararı amacının var olup olmamasıyla sınırlı olarak incelenebilir. Başka bir ifadeyle düzenlemenin yerindeliğinin incelenmesi mümkün olmadığı gibi -itiraz konusu kural bakımından- benimsenen itiraz yönteminin isabet derecesi denetlenemez (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

19. Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen görevsizlik kararlarına yapılacak itirazların incelenmesinin yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesince gerçekleştirilmesiyle kanun yolu davasının en az giderle ve süratle sonuçlandırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kuralla getirilen ve kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olan, asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen görevsizlik kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi yöntemine ilişkin düzenlemenin Anayasanın 141. maddesiyle bağdaşmayan bir yönü bulunmamaktadır”²¹ demiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, CMK'nın görevsizlik kararlarına itiraz edilebileceğini düzenleyen hüküm yönünden değil; ancak görevsizlik kararıyla ilgili olarak itiraza ilişkin 268/3-c bendinin Anayasa'ya uygunluğu konusunda inceleme yapmıştır. Ancak ilgili hüküm görevsizlik kararları açısından değerlendirildiğinden, Mahkeme'nin tespitleri de kuşkusuz doğrudan konuyu ilgilendirmektedir.

İlgili düzenlemelerle oluşturulan yapının, Anayasa Mahkemesi'nin de kararında ifade ettiği gibi, Anayasa madde 138 çerçevesinde mahkemelerin bağımsızlığını etkilemediği ileri sürülebilir. *“Mahkemelerin önündeki uyuşmazlıklarda, iş yükünü artırma ihtimali bulunan kararları vermekten imtina etmeleri” ve “bu nedenle tarafsız kalamayacak”* olmaları da her somut olayda mutlaka ortaya çıkacak durumlar olmayabilir. Ancak böyle bir ihtimal söz konusudur. Nitekim Mahkeme de, *“ağır ceza mahkemesinin birden fazla olması durumunda dosyanın kararı veren mahkemeye tevzi edilip edilmeyeceğinin mahkemece bilinir olmaması nedeniyle verilen kararda iş yükü baskısının artacak olması yönündeki ihtimal”* den bahsetmektedir.

Ne var ki, kararda, *“iş yükü baskısının kararları etkilemesini önlemeye yönelik hukuki kurum ve imkânlar”* arasında sayılmış olan CMK'nın 4/2.

²¹ AYM, 11.11.2021, E. 2021/4, K. 2021/86, § 18, 19 (Erişim Tarihi: 12.06.2023 <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>).

maddesinin, “*asliye ceza mahkemesi ile ağır ceza mahkemesi arasında çıkan olumsuz görev uyuşmazlıklarında yargı çevresinde ağır ceza mahkemesinin tek olması hâli*”nde sorunu çözecek olan bir hukuki kurum olduğu tespiti yerinde değildir. İlgili hüküm, ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması konusundan bağımsızdır ve birden çok daire bulunsun ya da bulunmasın ancak madde yönünden yetkisizlik uyuşmazlığı çıktığında uygulama alanı bulabilir, ki itiraz mekanizması nedeniyle bu uyuşmazlığın çıkma ihtimalinin düştüğüne yukarıda değinilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği gibi, “*mahkemelerin görevine ilişkin iddia ve değerlendirmelerin hükmün tabi olduğu kanun yolu incelemesi sırasında da göz önünde bulundurulacak hukuki sorunlardan biri olması*” güvence teşkil eden bir denetime olanak vermektedir. Ancak bu saptama ile “*Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen görevsizlik kararlarına yapılacak itirazların incelenmesinin yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesince gerçekleştirilmesiyle kanun yolu davasının en az giderle ve süratle sonuçlandırılmasının amaçlandığı*” şeklindeki diğer saptama bir arada düşünüldüğünde, itiraz mekanizmasının davaların en az giderle ve süratle sonuçlandırılması amacına ne derece uygun olduğu konusunda soru işaretleri gündeme gelmektedir. Zira itiraz üzerine verilen karar istinaf ve temyiz incelemesinde bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay’ı bağlamayacağından, kararın madde 289/1-d uyarınca, “*Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi*” nedeniyle bozulma ihtimali söz konusu olacaktır. Bozma kararının yetkisizlik uyuşmazlığı çıkması ve bunun bölge adliye mahkemesince çözümlenmesine kıyasla yargılamayı çok daha fazla uzatacağı açıktır.²² Yetkisizlik uyuşmazlığı çıktığında bölge adliye mahkemesinin uyuşmazlığı çözen kararının, istinaf ve temyiz kanun yollarında bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay’ı bağlayacağı ve bu nedenle bozma kararı verilemeyeceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca yetkililik kararlarına itiraz edilemiyor olması, Anayasa Mahkemesi’nin söz konusu tezinin ne denli yerinde olduğu konusunda soru işareti oluşturmaktadır.

Bütün bu hususların dışında, yine de, CMK madde 268/3-c hükmünün, madde yönünden yetkisizlik (görevsizlik) kararları bakımın-

²² Görevsizlik kararlarına itiraz edilebilmesinin yol açtığı zaman kaybı ile ilgili olarak bkz. Taşkın, s. 1042-1043.

dan, iş yükünden kaçınma ihtimali olsa da mahkemelerin tarafsızlığını etkilemeyeceği ve Anayasa'ya aykırı olmadığı ileri sürülecekse de -ki Anayasa Mahkemesi de bu yönde karar vermiştir- mevcut düzenlemelerin Anayasa'ya aykırı olmaları ile uygulamada sorunlara yol açmalarını birbirinden tefrik ederek değerlendirmek gerekir. Yukarıda bahsedilen gerekçelerle ve aşağıda yer yönünden yetkisizlik kararlarına yapılan itirazın yarattığı sorunlara dair yapılacak olan açıklamalar ışığında, düzenlemelerin Anayasa'ya aykırı olmasa da yerinde olmadığı ifade edilmelidir. Nitekim esasında Anayasa Mahkemesi de kararında, *"Anayasallık denetiminde kanun koyucunun kanun yolu yöntemi ve mercinin belirlenmesi hususundaki takdir yetkisi, ancak kamu yararı amacının var olup olmamasıyla sınırlı olarak incelenebilir. Başka bir ifadeyle düzenlemenin yerindeliğinin incelenmesi mümkün olmadığı gibi -itiraz konusu kural bakımından- benimsenen itiraz yönteminin isabet derecesi denetlenemez"* demektedir. İlgili düzenlemeler Anayasa'ya aykırı bulunmamaşa da "yerinde ve isabetli" değildir.²³

Tüm bu hususlara rağmen yine de sanık ve müdafilerin özellikle asliye ceza mahkemelerinin verdikleri madde yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz etmek isteyecekleri göz önünde bulundurulduğunda, hiç olmazsa, bu mahkemelerinin madde yönünden yetkisizlik kararlarına itirazların aynı yer ağır ceza mahkemeleri dışındaki bir merci tarafından; örneğin en yakın ağır ceza mahkemesi tarafından incelenmesini olanaklı kılacak bir mekanizma öngörülmesi yerinde olacaktır.

²³ Yetkisizlik kararına itiraz edilebilmesinin gereksiz ve isabetsiz olduğu şeklindeki aynı yöndeki görüş için bkz. Şahin/Göktürk, s. 233. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi'nin konuya ilişkin bir kararının, farklı bir neticeye varmakla beraber soruna işaret etmesi bakımından burada yer verilmesi anlamlı olan karşı oy gerekçesi şu şekildedir: "itiraza bakan mercinin, itirazı kabul etmesi halinde görev uyuşmazlığı ile ilgili bir karar verilmiş olacak ve görev uyuşmazlığı sonlanarak bu uyuşmazlığı itiraza bakan Ağır Ceza Mahkemesi çözmüş olacaktır. Fakat her ihtimalde verilen karşı görevsizlik kararı kesinleşeceğinden, bu durumda artık 5235 sayılı Kanun'un 33/1 maddesine göre Bölge Adliye Mahkemelerinin inceleyebileceği bir karar söz konusu olmayacak ve artık görev uyuşmazlığının olağanüstü kanun yoluyla yani Yargıtay'da çözülmesi gerekecektir. Böyle bir sonuç ise 5235 sayılı Kanun'un 37/2 maddesinde Ceza Dairelerinin görevleri arasında sayılan yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmek görevinin uygulanamaması anlamına gelmektedir". Kayseri BAM, 5. CD, 29.01.2020, E. 2020/217, K. 2020/120 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.lexpera.com).

II- YER YÖNÜNDE YETKİSİZLİK KARARINA İTİRAZ AÇISINDAN

A. Genel Olarak Yer Yönünden Yetkisizlik Kararına İtiraz ve Yer Yönünden Yetki Uyuşmazlığı

CMUK döneminde Kanun'da yalnızca madde yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz mümkün kılınmışken,²⁴ CMK ile birlikte yer yönünden yetkisizlik kararlarına da itiraz edilebilmesine olanak tanınmıştır.²⁵ Yer yönünden yetkisizlik kararına itiraz CMK'nın 18/3. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; "*Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir*". Görüldüğü üzere, yine yalnızca yetkisizlik kararlarına karşı itiraz edilebilmesi mümkün olup, yetkisizlik iddiası üzerine verilen yer yönünden yetkililik kararlarına karşı itiraz kabul edilmiştir.

Yer yönünden yetkisizlik kararına itirazın usulü ve inceleme mercileri için de CMK'nın 268. maddesi hükümleri dikkate alınmalıdır.

²⁴ Şahin/Göktürk, s. 246.

Madde yönünden yetkisizlik kararına itiraz edilebileceğini düzenleyen CMUK madde 263 hükmü şu şekildeydi:

"Vazifesizlik kararı verilmesi lazım gelen hal ve neticesi

Madde 263 - (Değişik: 4/6/1985- 3206/55 md.)

Duruşmalarda sanığa yüklenen suçun, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

Bu karar aleyhine Cumhuriyet savcısı acele itiraz yoluna başvurabilir".

CMUK döneminde yetkisizlik kararına itirazın Yargıtay tarafından kabul edildiği hakkında bkz. Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 553; Yenisey/Nuhoğlu, s. 283.

28.03.1946 tarih ve 33/6 sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararıyla yer yönünden yetkisizlik kararına itiraz edilebilmesi kabul edilmiştir.

28.03.1946 tarih ve 33/6 sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararı'nın yerinde olmadığına dair bkz. Nurullah Kunter, "Kronik, II. Mahkeme İçtihatları, C) Ceza Mahkemeleri Kararları", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1946, C. 12, S. 4, s. 1288 vd; Nevzat Güreli, "İtiraz Kanunyolunun Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Durumunun Eleştirisi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1973, C. 38, S. 1-4, s. 127. Söz konusu kararın eleştirisi için ayrıca bkz. Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1033 vd.

²⁵ CMK'daki düzenlemenin yerinde olduğu şeklindeki görüş için bkz. Özen, Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, s. 156.

CMK'da yer yönünden yetkisizlik ya da yetkililik uyuşmazlığı (Kanun'daki ifadeyle "yetkide olumlu veya olumsuz uyuşmazlık") halinde yetkili mahkemenin belirlenmesine ilişkin düzenleme 17. maddede yer almaktadır. Buna göre; "Birkaç hâkim veya mahkeme arasında olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa, ortak yüksek görevli mahkeme, yetkili hâkim veya mahkemeyi belirler". Bu hükme göre, aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki iki farklı yer asliye ceza mahkemesi arasındaki uyuşmazlığı ortak (müşterek) yüksek mahkeme olarak yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesi çözümler. Farklı ağır ceza mahkemeleri çevresinde olan asliye ceza mahkemeleri²⁶ veya iki ağır ceza mahkemesi arasındaki uyuşmazlığı ise, bunlar aynı bölge adliye mahkemesinin yargı çevresinde ise yargı çevresinde buldukları o bölge adliye mahkemesi,²⁷ farklı bölge adliye mahkemelerinin yargı

²⁶ "İnceleme konusu olayda yetki ihtilafı meydana getiren, Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen Bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttan göreve başlama tarihi olan 20.07.2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun'un 37/2. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmenin de bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'yle Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen yetki uyuşmazlığının çözüm yeri CMK'nın 17. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli Ankara Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine," Y 5. CD, 26.03.2019, E. 2019/2277, K. 2019/3591 (Erişim Tarihi: 20.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr); "İnceleme konusu olayda birleştirme ihtilafı meydana getiren, İstanbul Anadolu 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttan göreve başlama tarihi olan 20/07/2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun'un 37/4. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında "kanunlarla verilen diğer görevleri yapma" hususunun da bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan İstanbul Anadolu 3. Asliye Ceza Mahkemesi'yle Bakırköy 34. Asliye Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen birleştirme uyuşmazlığının çözüm yeri CMK'nın 10. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine" Y 5. CD, 16.01.2019, E. 2018/13184, K. 2019/676 (Erişim Tarihi 20.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

²⁷ "İnceleme konusu olayda yetki ihtilafı meydana getiren, ... 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle

çevresindeyseler de Yargıtay, ortak yüksek görevli mahkeme olarak çözümler.²⁸

Ne var ki, 5271 sayılı CMK ile aynı gün yürürlüğe giren 5235 sayılı “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”un konuya ilişkin düzenlemeleri birbirinden farklıdır. 5235 sayılı Kanun’un 37. maddesine göre, “Yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmek”, bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin görevleri arasında sayılmıştır. Bu anlamda iki Kanun’un hükümleri çelişmektedir.

Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen Bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttaki göreve başlama tarihi olan 20/07/2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun’un 37/2. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözenin de bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan ... 12. Ağır Ceza Mahkemesi’yle ... 2. Ağır Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen yetki uyuşmazlığının çözüm yeri CMK’nın 17. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli ... Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine,” Y 5. CD, 30.11.2016, E. 2016/9557, K. 2016/9274 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

²⁸ Şahin/Göktürk, s. 247.

“5235 sayılı Kanun’un 37/2. maddesi uyarınca; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevlerinin, yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri ile hâkimlikler arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözümlenmekle sınırlı olduğu, Farklı bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinde görev yapan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri veya hâkimlikleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarının giderilmesi görevinin ise CMK’nın 17. maddesi gereğince ortak yüksek görevli mahkeme olan Yargıtay ilgili ceza dairesine ait olduğunun anlaşılması karşısında, Dosyanın incelenmeksizin olumsuz yetki uyuşmazlığının giderilmesi için Yargıtay’ca değerlendirilip karar vermek üzere, ilk derece mahkemesine iadesine” Ankara BAM 5. CD, 19.03.2018, 858/597 (Akt. Yaşar/Otacı, s. 173); “İncelenen dosya içeriğine, sanığın üzerine atılı suçun niteliğine, iddianamede olayın anlatılış biçimine ve Yozgat 2. Asliye Ceza Mahkemesi kararındaki gerekçeye göre yerinde görülmeyen İstanbul 16. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 30.03.2023 tarih ve 2023/494 Esas, 2023/478 Karar sayılı yetkisizlik kararının oy birliğiyle kaldırılmasına,” Y 5. CD, 05.06.2023, E. 2023/5883, K. 2023/7112; “İncelenen dosya içeriğine, sanığın üzerine atılı suçun niteliğine, iddianamede olayın anlatılış biçimine ve Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi kararındaki gerekçeye göre yerinde görülmeyen Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 20.12.2022 tarih ve 2022/459 Esas, 2022/464 Karar sayılı yetkisizlik kararının oy birliğiyle kaldırılmasına,” Y 5. CD, 05.06.2023, E. 2023/5874, K. 2023/7104 (Erişim Tarihi: 22.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr).

Aynı bölge adliye mahkemesinin yargı çevresindeki iki ağır ceza mahkemesi ve aynı bölge adliye mahkemesinin yargı çevresindeki farklı ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemeleri bakımından ortak yüksek yetkili mahkeme, yargı çevresi içerisinde buldukları bölge adliye mahkemesi olduğundan, iki kanundaki farklı ifadeler aynı sonucu doğurmaktadır.²⁹ Ne var ki, aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki farklı yer asliye ceza mahkemelerinin ortak yüksek yetkili mahkemesi ağır ceza mahkemesidir. Hal böyle olunca bu asliye ceza mahkemeleri arasında çıkan yer yönünden yetki uyuşmazlığını ortak yüksek yetkili mahkeme olan ağır ceza mahkemesinin mi, yoksa bölge adliye mahkemesinin mi çözümlemesi gerektiği sorunu ortaya çıkmaktadır. Doktrindeki ağırlıklı görüş ve yargı kararlarına bakıldığında, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle beraber, aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki iki farklı asliye ceza mahkemesi arasında ortaya çıkan bir yer yönünden yetki uyuşmazlığı olduğunda da yargı çevresi içerisindeki mahkemeler bakımından yer yönünden yetki uyuşmazlıklarını her durumda bölge adliye mahkemesinin çözümleyeceği kabul edilmektedir.³⁰

²⁹ “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttta göreve başlama tarihi olan 20.07.2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Kanun’un 37/2. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözenin de bulunmasına göre; Aynı bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulunan ... 2. Ağır Ceza Mahkemesi’yle ... 27. Ağır Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen yetki uyuşmazlığının çözüm yeri CMK’nın 17. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli ... Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine” Y 5. CD, 14.06.2017, E. 2017/3007, K. 2017/2613 (Erişim Tarihi: 20.06.2023 www.lexpera.com).

³⁰ Şahin/Göktürk, s. 247; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 548; Yenisey/Nuhoğlu, s. 282. “İnceleme konusu olayda yetki ihtilafı meydana getiren, Siirt 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nce verilen kararın, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleriyle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemelerinin tüm yurttta göreve başlama tarihi olan 20.07.2016 tarihinden sonraya ait olmasına ve anılan Yasanın 37/2. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin görevleri arasında yargı çevresi içerisinde bulunan adli yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözenin de bulunmasına göre; Aynı ölge adliye mahkemesi yargı çevresinde bulu-

B. Aynı Ağır Ceza Mahkemesinin Yargı Çevresindeki Asliye Ceza Mahkemelerinin Yer Yönünden Yetkisizlik Kararlarına İtirazın Yarattığı Sorunlar

Farklı yer ağır ceza mahkemeleri ve farklı ağır ceza mahkemelerinin çevresinde bulunan asliye ceza mahkemelerinin verdikleri yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilmesi, madde yönünden yetkisizlik kararına yapılan itirazın yarattığı problemlerin benzerine yol açmamaktadır. Nitekim bu hallerde, itirazları inceleyen ağır ceza mahkemeleri farklı yer ağır ceza mahkemeleri olmakta ve yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığının çıkması halinde, bu uyuşmazlığı bölge adliye mahkemesi çözümlenmektedir.

Aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemelerinin yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilmesi ise yine çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Öncelikle, asliye ceza mahkemesi yer yönünden yetkisizlik kararı verdiğinde, CMK madde 268 uyarınca karara yapılan itirazı yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi inceleyecektir. Ağır ceza mahkemesinin itirazı kabul etmesi halinde kararı kesin olduğundan, asliye ceza mahkemesi tekrar yer yönünden yetkisizlik kararı veremeyecektir.³¹ Böylelikle yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığı çıkması mümkün olmayacaktır.

nan Siirt 2. Asliye Ceza Mahkemesi'yle Baykan Asliye Ceza Mahkemesi arasında meydana gelen yetki uyuşmazlığının çözüm yeri CMK'nın 17. maddesi uyarınca ortak yüksek görevli Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi ceza dairesi olduğundan Dairemizin görevsizliğine" Y 5. CD, 24.09.2019, E. 2019/6844, K. 2019/8768 (Erişim Tarihi: 20.06.2023 www.karararama.yargitay.gov.tr). Karara konu olan Siirt 2. Asliye Ceza Mahkemesi de Baykan Asliye Ceza Mahkemesi de Siirt Ağır Ceza Mahkemesi'nin yargı çevresindedir. Bu anlamda, yetkisizlik uyuşmazlığını çözümlemesi gereken mercin, mahkemelerin o tarihte yargı çevresinde bulunduğu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi olduğu tespiti doğru olmakla beraber, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi bu iki asliye ceza mahkemesinin ortak yüksek görevli mahkemesi değildir.

Uyuşmazlığın taraflarının aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki iki asliye ceza mahkemesi olması halinde uyuşmazlığı çözecek olan mahkemenin ortak yüksek görevli ağır ceza mahkemesi olduğu yönündeki aksi görüş için bkz. Centel/Zafer, s. 670; Ünver/Hakeri, s. 178, 179, 191; Ahmet Gökçen/Murat Balcı/M. Emin Alşahin/Kerim Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 179.

³¹ Şahin/Göktürk, s. 233-234.

Bu itiraz ağır ceza mahkemesince reddolunur ve dosya, yer yönünden yetkili olduğu gerekçesiyle yine bu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki farklı bir yer asliye ceza mahkemesine gönderilecek olursa, bu ikinci asliye ceza mahkemesinin de yer yönünden yetkisizlik kararı vermesi Kanun'a göre mümkün gözükmekteyse de bu karara itiraz edilmesi pratik açıdan değerlendirildiğinde son derece ilginç bir duruma yol açacaktır. Şöyle ki, yer yönünden yetkisizlik kararına yapılan itiraz üzerine dosya kendisine gönderilen asliye ceza mahkemesinin de yer yönünden yetkisizlik kararı vermesi halinde, bu karara yapılan itirazı, ilk yer yönünden yetkisizlik kararına yapılan itirazı inceleyen, bu itirazı reddeden ve böylelikle ikinci yetkisizlik kararını veren asliye ceza mahkemesini yetkili gören aynı merci; yani asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresi içerisinde buldukları ağır ceza mahkemesi inceleyecektir. Bu ağır ceza mahkemesinin yapılan itirazı reddetme ihtimali son derece düşüktür. Zira ilk yetkisizlik kararına yapılan itirazı reddederek dosyanın gönderildiği asliye ceza mahkemesinin yetkili olduğuna işaret eden ağır ceza mahkemesi, bu mahkemece verilebilecek olan yetkisizlik kararının yerinde olmadığına önceden işaret etmiş olacağından, ikinci yetkisizlik kararına yapılan itirazı da kabul edecektir. Görüldüğü üzere, aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki iki farklı yer asliye ceza mahkemesinin yer yönünden yetkisizlik kararlarına yapılan itiraz, aynı ağır ceza mahkemesince incelendiğinden işlevsiz hale gelmektedir.

Dahası bu mekanizma sakıncalıdır. Aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresinde bulunan farklı yer asliye ceza mahkemeleri bakımından işlevsiz olduğu belirtilen itiraz kanun yolu, yer yönünden yetkiye ilişkin bir uyuşmazlık çıkması ihtimalini imkansızla yakın kılması bakımından sakıncalıdır.³² İtiraz mekanizması öngörülmeseydi tek seferde ve kesin olarak bölge adliye mahkemesince çözümlenecek olan uyuşmazlığın, itiraz kanun yolunun öngörülmesi nedeniyle ortaya çıkması ihtimali son derece düşüktür ve her iki yetkisizlik kararına yapılan itirazları aynı merciin değerlendirecek olması yerinde değildir.

³² Aynı yönde bkz. Şahin/Göktürk, s. 246.

CMUK dönemi bakımından da yetkisizlik uyuşmazlığı halinde bunun merci tayini yoluyla giderilebilmesi olanağı bulunması karşısında, yetkisizlik kararlarının kesin olmasında herhangi bir sakınca olmadığı şeklindeki görüş için bkz. Kunter, "Ceza Mahkemeleri Kararları", s. 1293.

Belirtmek gerekir ki, konu bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden önceki dönem açısından değerlendirildiğinde, esasen daha da anlamsız bir durum ortaya çıkmaktaydı. Bu dönemde, aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki iki farklı yer asliye ceza mahkemesi arasında, itiraz mekanizması işletildikten sonra her nasılsa bir şekilde yetki uyuşmazlığı çıkacak olursa, bu uyuşmazlığın CMK madde 17 uyarınca, ortak yüksek yetkili mahkeme olarak, yine bu asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesince çözümlenmesi gerekmektedir. Böyle bir ihtimalde her iki asliye ceza mahkemesinin vermiş olduğu yetkisizlik kararlarına yapılan itirazları inceleyen aynı ağır ceza mahkemesi, bundan sonra bir de yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığını çözümlenmekteydi.

Bütün bu açıklamalara ek olarak, asliye ceza mahkemelerinin madde yönünden yetkisizlik kararına yapılan itirazların yarattığı sorunlar başlığı altında incelendiği üzere, bir yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunmasının söz konusu sorunu çözmeye yeterli olmadığı değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Madde ve yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilebiliyor olması çeşitli açılardan sorunlara yol açmaktadır. Zira itirazı inceleyecek mercilere ilişkin halihazırdaki düzenlemeler, konu yetkisizlik kararlarına itiraz olduğunda yerinde ve isabetli değildir.

Asliye ceza mahkemesince madde yönünden yetkisizlik kararı verildiğinde, bu karara itirazı asliye ceza mahkemesinin yargı çevresindeki ağır ceza mahkemesi inceleyecektir. Bu halde itirazı inceleyecek olan ağır ceza mahkemesi, esasında, asliye ceza mahkemesinin madde yönünden yetkisizlik kararı vererek yetkili olduğunu düşündüğü mahkeme olmaktadır. Ağır ceza mahkemesi itirazı kabul ettiğinde, bu karar kesin olduğundan, yetkisizlik uyuşmazlığı çıkması mümkün olmamaktadır. Yetkisizlik kararına yapılan itirazı, bu konudaki uyuşmazlığın adeta tarafı olan mahkeme incelediğinden itirazların sıklıkla kabul edileceği çıkarımı yapılabilir. İtirazın reddi halinde ise ağır ceza mahkemesinin tekrar yetkisizlik kararı vermesi ihtimali düşüktür. Tersine ilk olarak ağır ceza mahkemesince madde yönünden yetkisizlik kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde ise dosyanın

gönderildiği asliye ceza mahkemesinin vereceği olası bir yetkisizlik kararına yapılacak itirazın istisnai bir durum olmadıkça kabul edileceği açıktır. Uygulamada bazı durumlarda asliye ve ağır ceza mahkemeleri arasında 'zımnî görev uyuşmazlığı' çıktığından bahisle merci tayini yapıldığı görülmekte ise de var olan sistematik yanlışın bu şekilde Kanun'a dayanmayan bir içtihatla çözümünün ne kadar doğru olduğu tartışmaya açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin itiraz kanun yoluna ilişkin hükümlerin görevsizlik kararları bakımından Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki kararı da düzenlemelerin pratikte sorun yaratmadığı anlamına gelmemektedir. O yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin olması da problemi bertaraf etmeye yeterli değildir. Yetkisizlik kararlarına itiraz mekanizması Anayasa Mahkemesi'nin kararında belirttiğinin aksine yargılama sürelerinin uzamasına yol açmaktadır. Hem itiraz yolunun tüketilmesi sırasında hem de itirazın kabulü halinde yetkisizlik uyuşmazlığının çıkmasına engel olunması; ancak bu durumun istinaf ve temyiz kanun yollarında bozmayla sonuçlanması halinde yargılama süreleri uzadığından Mahkeme'nin söz konusu gerekçesi isabetli sayılamaz.

Yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz da özellikle aynı ağır ceza mahkemesi yargı çevresindeki farklı yer asliye ceza mahkemeleri açısından sorun teşkil etmektedir. Asliye ceza mahkemelerinden biri yetkisizlik kararı verdiğinde bu karara yapılan itiraz reddedilecek olursa, dosyanın gönderildiği diğer asliye ceza mahkemesinin tekrar yer yönünden yetkisizlik kararı vermesinin anlamı olmayacaktır; çünkü ağır ceza mahkemesi itirazı reddederek dosyanın gönderildiği yer asliye ceza mahkemesinin yetkili olduğunu kabul etmiş olmaktadır. İkinci asliye ceza mahkemesinin de yer yönünden yetkisizlik kararı vermesi olasılığında, bu karara yapılan itiraz çok büyük ihtimalle kabul edilecektir. Böylelikle yer yönünden yetkisizlik uyuşmazlığı çıkması mümkün olmayacaktır.

Tüm bu nedenlerle ve itiraz mekanizmasına ve itiraz mercilerine ilişkin halihazırdaki düzenlemeler karşısında, madde ve yer yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz edilebiliyor olması isabetli değildir. Ne var ki sanık ve müdafilerin özellikle asliye ceza mahkemelerinin verdikleri madde yönünden yetkisizlik kararlarına itiraz etmek isteyecekleri göz önünde bulundurulacak olursa, hiç değilse, madde yönünden yetkisizlik kararlarına itirazların aynı yer ağır ceza mahkemeleri

dışındaki bir merci tarafından incelenmesinin olanaklı kılacak bir mekanizma öngörülmesi yerinde olacaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- Centel Nur/Zafer Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Donay Süheyl, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Gökçen Ahmet/Balcı Murat/Alşahin M. Emin/Çakır Kerim, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- Karakehya Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Baskı, Nisan Kitabevi, Ankara 2022.
- Kunter Nurullah, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1989. (Ceza Muhakemesi Hukuku)
- Özbek Veli Özer/ Doğan Koray/Bacaksız Pınar, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Özen Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021. (Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri)
- Özen Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011. (Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu)
- Öztürk Bahri/Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Sırma Gezer Özge/Saygılar Yasemin F./Alan Esra/Özaydın Özdem/Erden Tütüncü Efser/Altınok Villemin Derya/Tok Mehmet Can, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022. (Öztürk/Tezcan/Erdem vd.)
- Soyaslan Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- Şahin Cumhur/Göktürk Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Toroslu Nevzat/Feyzioğlu Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 22. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2023.
- Ünver Yener/Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Yaşar Osman/Otacı Cengiz, *Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, C. I, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Yenisey Feridun/Nuhoğlu Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Yurtcan Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

Makaleler

Aydın Murat, “Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 3, S. 1, ss. 29-60.

Gürelli Nevzat, “İtiraz Kanun Yolunun Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Durumunun Eleştirisi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1973, C. 38, S. 1-4, ss. 115-130.

Kunter Nurullah, “Kronik, II. Mahkeme İçtihatları, C) Ceza Mahkemeleri Kararları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1946, C. 12, S. 4, ss. 1283-1296. (Ceza Mahkemeleri Kararları)

Taşkın Mustafa, “Ceza Yargılamasında Görevsizlik Kararları ve Bunun Yargılama Sürelerine Etkisi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2016, S. 7, ss. 1025-1059.

İnternet Kaynakları

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>

www.karararama.yargitay.gov.tr

www.lexpera.com

